Дніпропетровщині протягом 1924—28 р. р. в Криворізькій, Дніпропетровській, Кам'янській та Кременчуцькій округах.

У Криворізькій окрузі досліджено такі села: Шолохове, Базавлук, Олександрівка (Кріпацьке), Перевізні Хуторі, Олексіївка (Чортомлик), Капулівка, Покровське, Ново-Покровський посілок, Сулицьке, Лапинка та Ново-Іванівське (Рябошапка).

У Кам'янській окрузі такі села: Кам'янське, Миколаївка, Благовіщенка, Романкове, Авули на Дніпровому правобережжі.

У Дніпропетровській окрузі Петриківка та Єлисаветівка на лівім березі Дніпра.

У Кременчуцькій окрузі села: Мишурин Ріг і Калужине.

Колекція мальовання, зібрана тоді, як досліджувано цю територію, складається з двох основних частин:

1) Мальовання, що його виконали самі селянки, мальовання-оригінали, сказати б [1].

2) Фотографії, пороблені з мальовання в самих хатах; фотографії ці: 1) дають уявлення про те, як зв'язано дане мальовання з тією частиною хати, що її воно оздоблює, 2) відтворюють композицію мальовання цілої хати і 3) доповнюють колекцію «мальовання-оригіналів», куди ввіходить тільки найхарактерніше й найцікавіше.

Наше видання й відтворює ці фотографії з мальовання в селянських хатах. Сюди увійшло ще мальовання з с. Петрівки, призначене на продаж, та дві фотографії з того мальовання, що зробили селянки для збирача (автора цієї праці).

II. РІЗНОБАРВНЕ МАСТІННЯ Й ОРНАМЕНТАЛЬНЕ ОЗДОБЛЮВАННЯ НАДВІРНІХ СТІН В УКРАЇНСЬКИХ ХАТАХ ТА ГОСПОДАРСЬКИХ БУДІВЛЯХ.

На Дніпропетровщині стіни українських хат зокола звичайно побілено; часом їх підсинюють або підголублюють синькою, підзеленюють зелінкою, підсірюють і підчорнюють сажею.

По деяких селах (Капулівка, Олексіївка, Олександрівка, Покровське, Сулицьке) надвірні хатні стіни, як і господарських буді-

[1] Про «мальовання-оригінали» докладно в нашій статті «Як збирати матеріял до настінних розписів», видрукованій у Збірнику «Мистецтвознавство». Харків, 1928.

Там таки докладніше й про значіння фотографій.

вель, мастять у різні кольори; до цього долучають і орнаментальне розмальовання.

Різнобарвне мастіння дає комбінацію білого з кольорами жовто-цинамонових, сіро-чорних та буро-червоних відтінків; сполучаються ці кольори на стінах так:

Чільна та причілкова стіни лишаються білі. А призьбу й облямовання вікон на них примащують в один з названих кольорів. В один з тих самих кольорів вимащують затильну сторону, лишаючи білі облямовання вікна на ній і руб рогу. Орнаментальна стяжка на ній іншого, часто інтенсивнішого забарвлення закінчує цю кольорову площу. Завжишки забарвлена площа затильної стіни різна. В одних хатах вона мало не сягає покрівлі (даху), в інших доходить тільки до середини, а подекуди закінчується й ще нижче.

Мастячи призьбу, закінчують теж смугою інтенсивнішого забарвлення (табл. I).

В дійсності вимащують деякі стіни хати та призьбу в темніші кольори на те, щоб вони не забруднювалися, але що тут є ще й декоративний елемент, бажання оздобити свою хату зокола, — річ безперечна. Це видно вже з того, що до цього поліхромного мастіння долучають часом і орнаментальне малювання, жадними практичними міркуваннями не викликане. Що селянки, окрім ще й утилітарного моменту, мають це забарвлення за оздобу, свідчить і те, що виконують цю роботу вони дуже дбайливо: пильно доглядають, щоб лінії-межі поміж різно забарвленими площами були рівнісінькі, щоб орнаментальні смуги, які закінчують забарвлені площини, були скрізь однакові завширшки, одно слово — щоб не було окові немилих прогріхів. І на селі звичайно знають, «у якої молодиці ловко підведена хата».

Орнаментальне мальовання на стінах зокола буває:

1) на самій призьбі часто в вигляді нескладного геометричного орнаменту з елементами орнаменту рослинного (табл. IV).

2) понад призьбою й на затильній стіні в вигляді безконечного рослинного орнаменту, що немов би вузенькою гірляндою тягнеться понад орнаментальною смугою, що закінчує барвну площу (табл. II, III).

3) на чільній та причілковій стінах під дахом (стріхою) в формі орнаментального фризу з рослинних мотивів.